

УДК 336.02

Т.Є.АНДРЕЄВА, канд. техн. наук, Т.Є.ПЕТРОВСЬКА, М.П.ХВОРОСТ
Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається та досліджується поняття «ризик» як економічна категорія. Пропонуються основні методи управління ризиками, які знижують його до мінімального рівня та дозволяють підприємству ефективно функціонувати в умовах ризикованості.

У сучасних ринкових умовах кожне підприємство, в тому числі й комунального господарства, незалежно від розміру, форми власності і сфери діяльності знаходиться в умовах невизначеності. Цей стан обумовлений тим, що на суб'єкт господарювання в його повсякденній діяльності впливають всілякі ризики, врахування яких є необхідним для забезпечення надійного функціонування.

Для ефективного управління ризиками необхідно чітко визначити “ризик”, як економічне поняття, знати його походження та сутність.

Поняття “ризик” зустрічається в різноманітних літературних джерелах. Не тільки підприємства в своїй діяльності мають справу з ризиками, але і звичайні люди в повсякденному житті стикаються з ними. Це говорить про те, що поняття “ризик” зародилося давно і має дуже довгу, давнішню історію.

Однак серйозно цю проблему почали вивчати тільки в XIX і XX ст.

У Великому енциклопедичному словнику ризик представлений як “можливість того чи іншого результату від прийнятого господарського рішення чи здійсненої дії” [1].

У довідковій літературі неодноразово торкалися поняття “ризик”. Наприклад, у В.Даля: “Ризик – відвага, сміливість, рішучість, заповзатливість. Ризикувати – пускатися на вдачу, на невірну справу, відважитися, йти на авось ... підпадати під випадкову небезпеку, діяти сміливо, сподіватися на щастя ... підпадати під небезпеку, невдачу” [1].

В економічній літературі кожен автор, який займається дослідженнями в даній області, має особисте бачення поняття “ризик”, але всі ці автори сходяться в тому, що ризик – небезпека, загроза, яка може призвести до будь-якої шкоди у діяльності підприємства.

М.В.Хохлов розуміє “ризик – подія або група схожих випадкових подій, які наносять шкоду об'єкту, який володіє даним ризиком” [5].

В.В.Вітлінський і Г.І.Великоіваненко вважають, що “ризик – економічна категорія, яка відображає особливості сприйняття заінтересованими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих неви-

значеності та конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами і невикористаними можливостями” [3].

У книзі “Ризик в сучасному бізнесі” під “ризиком” прийнято розуміти вірогідність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або проявлення додаткових витрат в результаті здійснення певної підприємницької та фінансової діяльності [4].

Становлення ринкової економіки України відбувається в умовах постійних змін, високої ступені невизначеності, що веде до збільшення дії ризиків на підприємство.

Для кожного підприємства є важливим не уникнення ризиків (це практично неможливо), а передбачення та зниження до мінімального рівня. Для цього необхідно знати та вміти користуватися методами управління ризиками.

До основних методів управління ризиками відносяться:

- 1) уникнення ризику;
- 2) диверсифікація;
- 3) передача ризику;
- 4) локалізація (лімітування) концентрації ризику;
- 5) страхування підприємницьких ризиків;
- 6) зниження внутрішніх підприємницьких ризиків.

1. *Уникнення ризику* – розробка стратегічних і тактичних рішень, які виключають виникнення ризикових ситуацій.

Основними мірами уникнення ризику є:

- відмова від здійснення фінансових операцій, рівень ризику яких, з точки зору керівництва, дуже високий;
- відмова від використання у великих об’ємах запозиченого капіталу;
- відмова від безмірного використання оборотних активів у малоліквідних формах;
- відмова від використання тимчасово вільних грошових активів в якості короткострокових фінансових вкладів;
- відмова від послуг не дуже надійних партнерів;
- відмова від інноваційних та інших проєктів.

Даний метод дозволяє повністю уникнути потенційних втрат, але, з іншої сторони, не дозволяє отримати і прибуток [2].

2. *Диверсифікація*.

Диверсифікація підприємницької діяльності полягає в розподіленні зусиль і капіталовкладень між різними видами діяльності, безпо-

середньо не пов'язані один з одним. У такому випадку, якщо в результаті непередбачених подій один вид діяльності буде збитковим, інший вид буде приносити прибуток. Фірму це врятує від банкрутства і дозволить продовжувати функціонування.

Слід розрізняти концентричну та горизонтальну диверсифікацію. Концентрична диверсифікація – поповнення асортименту виробами, схожими на товари, які вже випускаються на підприємстві. Горизонтальна диверсифікація – поповнення асортименту виробами, несхожими на товари підприємства, але цікаві для споживачів.

Диверсифікація дозволяє знизити виробничі, комерційні та інвестиційні ризики.

На практиці диверсифікація може не тільки зменшувати, але і збільшувати ризики. Збільшення ризиків відбувається у випадку, коли підприємець вкладає гроші в область діяльності, в якій його знання та управлінські здібності обмежені [2].

3. *Передача (трансферт) ризику* – наступний метод мінімізації підприємницького ризику. Виділяють три причини, з яких передача ризику вигідна, як для сторони передаючій (трансфера), так і для приймаючої (трансфери):

- втрати, які великі для сторони, яка передає підприємницький ризик, можуть бути незначні для сторони, яка приймає на себе ризик;
- трансфери можуть знати кращі засоби і мати більші можливості для скорочення можливих втрат, ніж трансфер;
- трансфери можуть знаходитися в кращій позиції для скорочення втрат або контролю за господарським ризиком.

Основний засіб передачі підприємницького ризику – це підписання контракту [2].

4. *Локалізація (лімітування) концентрації ризику*. За змістом локалізація концентрації ризику представляє собою механізм лімітування ризику.

Лімітування концентрації ризику припускає розмежування системи прав та відповідальності таким чином, щоб наслідки ризикових ситуацій не впливали на реалізацію управлінських рішень. Даний механізм звичайно використовуються за тими видами ризиків, які виходять за рамки допустимого рівня.

5. *Страхування підприємницьких ризиків* представляє собою відношення щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні певних подій (страхування випадків) за кошти грошових фондів, які формуються зі страхових внесків, сплачених раніше [2].

6. *Зниження внутрішніх підприємницьких ризиків*. У випадку

впливання на діяльність підприємства внутрішніх ризиків найбільш ефективною можливістю уникнути негативних наслідків або знизити їх рівень є прямі управлінські впливання на можливі фактори ризику. Перед тим, як йти за допомогою до інших організацій, підприємство повинне використати всі можливі внутрішні джерела зниження ризику:

- перевірити партнерів по бізнесу;
- грамотно скласти контракт;
- планувати та прогнозувати діяльність підприємства;
- дуже старанно підбирати кадри фірми [2].

Таким чином, використання того чи іншого метода управління ризиком в основному визначається цілями та завданнями, які ставить перед собою підприємство, а також ситуацією, що виникла на ринку. Кожному підприємству важливо мати визначений набір методів управління ризиком, за допомогою яких можна знизити ступінь його впливу на діяльність суб'єкта господарювання.

1. Уткин Э.А. Управление рисками предприятия. – М.: ТЕИС, 2003. – 247 с.
2. Лапуста М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности. – М.: ИНФРА - М, 1998. – 495 с.
3. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І., Ризикологія в економіці та підприємстві. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
4. Гранатуров В.Н. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения. – М.: Дело и Сервис, 1999. – 112 с.
5. Хохлов Н.В. Управление риском. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 239 с.

Отримано 31.01.2007

УДК 681.324.067

О.О.ТОЛСТА

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ», м.Харків

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТРУДОМІСТКОСТІ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ

Пропонується підхід до прогнозування трудомісткості розробки програмних продуктів класу автоматизації діяльності підприємств на етапі їх розробки з використанням регресійного аналізу.

Поширення інформаційних технологій відноситься до одного з найвпливовіших чинників соціально-економічного розвитку регіонів та держави в цілому. Проблема прогнозування трудомісткості розробки програмного продукту (ПП) завжди відносилась до важливих та складних. Спроби вирішення цього питання присвячені роботи багатьох вчених [1-4].